

"Tesanüd, hikmet-i âimme, inayet-i tâmme, rahmet-i vâsia, rızk-ı âmm, hayatlar, tasarruf, tahvil, tağyir, tanzim, imkân, hudus, ihtiyaç, zaaf, mevt, cehil, ibadet, tesbihat, daavat ve hâkezâ..." Buradaki "tasarruf, ihtiyaç, cehil" konularını açar mısınız?

"Kâinat terkiplerindeki intizam, cereyan-ı ahvaldeki nizam, suretlerdeki garabet, nakışlarındaki ziynet, yüksek hikmetler, eşyadaki muhalefet ve mümaselet, câmidattaki muavenet, birbirinden uzak olan şeylerdeki tesanüd, hikmet-i âimme, inayet-i tâmme, rahmet-i vâsia, rızk-ı âmm, hayatlar, tasarruf, tahvil, tağyir, tanzim, imkân, hudus, ihtiyaç, zaaf, mevt, cehil, ibadet, tesbihat, daavat ve hâkezâ, pek çok sıfatlar lisanlarıyla Hâlık-ı Kadîm-i Kadîrin vücub ve vücuduna ve evsaf-ı kemaliyesine şehadet ettikleri gibi; Esmâ-i Hüsnâyı tilâvet ederek, Cenab-ı Hakka tesbih ve Kur'ân-ı Hakîmi tefsir ve Resul-i Ekrem (a.s.m.) ihbaratını tasdik ediyorlar."(1)

İnsanın gözünün görebilmesi için güneş ve ışığı gerekli, ama güneş insan gözündeki kurulu sistemin nasıl çalıştığını nasıl işlediğini bilmiyor. Yani güneş göze ve gözün içindeki görme düzenine karşı cahil bir durumda olmasına rağmen, göze mükemmel bir yardımda bulunuyor. Demek güneş göze kendi yardım etmiyor, Allah tarafından yardım ettiriliyor.

Benzer ilişki bütün unsurlar arasında da mevcuttur. Mesela, toprak bitkilere annelik yapıyor, ama toprak bitkileri tanıdığından, bildiğinden dolayı annelik yapıyor değil, sevk-i ilahi tarafından dolaydır.

Arabaya tasarruf etmeden Ankara'dan İstanbul'a seyahat etmek mümkün değildir. Çünkü arabanın vites, gaz ve direksiyonunu kontrol etmeden çalıştırmak ve belli bir mekâna gitmek mümkün değildir. İşte arabanın vites, gaz ve direksiyonunu kontrol etmeye "**tasarruf**" deniliyor.

Kâinattaki trilyonlarca gezegen ve atomların sevk ve idare işlemi de tıpkı arabanın belli bir yerden belli bir yere sürülmesi gibidir. Allah kâinatta mutlak tasarruf sahibi olmasa idi, bir gezegenin kendi etrafında dönmesi imkânsız olurdu.

Kâinattaki her bir mahluk, mutlak bir zayıflık ve ihtiyaç içinde

yaratılmıştır. Bir elma ağacının elmayı verebilmesi için, elmanın gelişip olgunlaşmasında gerekli olan bütün sebeplere hükmetmesi gerekir. Mesela, elmanın kızarabilmesi için güneşi en az üç ay onun tepesinde tutabilmesi gerekir. Halbuki elma ağacı gayet zayıftır, ama bu zayıflığı perdesinde Allah'ın sonsuz kudret ve kuvveti yıldız gibi parlıyor. Elmanın güneşe olan ihtiyacında Allah'ın isimleri parlıyor.

(1) bk. [Mesnevi-i Nuriye, Katre.](#)